

Exklusiv intervju med (universitetssjuk)hustomten

"Anmärkningsvärt mycket bättre förr"

Han verkar bekant på något sätt i sitt yviga vita skägg och sin röda rock. Snart nog slår det mig vad han påminner om: Här sitter ju en gammaldags sirlig överläkare av nästan utdöd typ, den som med ögonen flammande av ilska kan formulera all sin avsky i ett förödande:

– Jag tvekar inte att använda uttrycket »anmärkningsvärt»!

Han talar om stressen i dagens sjukvård.

Förr var det bättre, framhåller han. Och med förr menar den här mannen inte tiden det begav sig, utan snarare ungefär 100 år dessförinnan.

– Då hade folk tid att prata med varandra och hustomteämbetet hade en trovärdighet som aldrig lär återkomma. Det satt en kunnig tomte i minsta sjukstuga. Idag finns vi nästan bara på regionnivå, och se hur det har gått!

Sjukhustomtarna är upptagna så här års, inte så underligt kanske, men tack vare e-posten kunde vi stämma möte på hans lilla kontor. Det är inte svårt att hitta för den som bara vågar stå kvar i patientnosterpersonalhissen när den passerar nedre källarplanet och hoppa av precis i vändningen. Därnere, alldeles bakom en samling utrangerade datortomografer, ligger tomteexpeditionen.

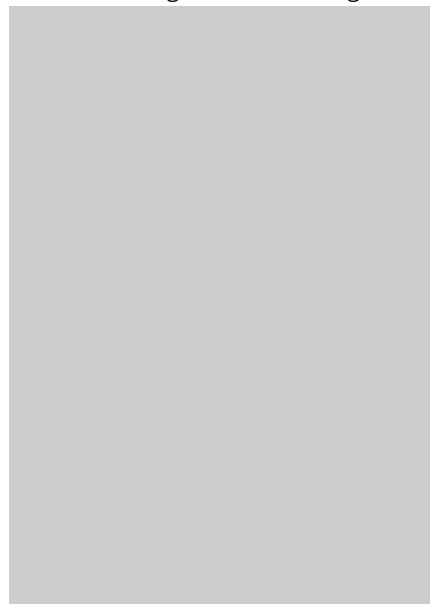
Han fanns inte där på överenskommen tid, men hade omtänksamt nog ställt fram en tallrik gröt. En gul lapp på kanelbyttan förklarade läget: »Kan bli lite försenad. Måste rusa iväg och försöka få ett par ortopedöverläkare sams över helgen. Ta dig lite gröt och vänta. Kommer så snart jag kan.»

Efter Hustomteutredningens banbrytande insats på 1980-talet ska det numera formellt sett föreligga tomte på alla vårdinrättningar med fler än fem anställda. Som utredningen framhöll är detta en förutsättning för att verksamheten ska komma på tanken att fungera. Dock har rekryteringsproblemen visat sig omfattande. Det skulle ha behövts en framförhållning av hittills oanat slag, eftersom bara grundutbildningen i det här facket är 75 år. Därför förekommer tomtarna idag nästan uteslutande på regionnivå. Det är också där man har bedömt att behovet är störst.

För övrigt är gröten god, om än lite salt, och efter några minuter kommer faktiskt tomten. Han berättar att gubbarna blivit sams igen och nu dricker julmust i kafeterian. Själv meddelar han sorgset att det måste bli en kort intervju.

– Det är kris på akuten och jag måste dit så snart jag kan, säger han. En hel avdelning står med mörk och oklädd gran, och det är ju bara några dagar till julafton!

Nils Vette kommer från en stor tomtesläkt i skogarna kring byn Vittramark i västra Hälsingland. Han är ung för att

vara universitetssjukhustomte – inte mer än knappt 150 år – och har gjort en lysande karriär sedan han 1912 gick ut som kursetta från Tomtehögskolan. Han har en lång tjänstgöring som omtyckt allmäntomte på sjukstugan i Burträsk, men beklagar ändå inte utvecklingen mot allt större inslag av regiontomter.

– Det ges mycket fler tillfällen att ingripa på den här nivån, säger han. Det blev helt enkelt tråkigt att sitta ute i glesbygden och se hur folk klarar sig själva.

På en anläggning av den här storleken uppstår däremot ideligen situationer som endast en modern tomte har förutsättningar för att lösa. Just ett sådant läge råder nu på akutmottagningen, berättar han. Den har fått nytt datasystem, och alla har varit så upptagna med att lära sig de nya menyerna och knapparna att de helt enkelt glömde klä julgranen. Och inte nog med det, utsända från röntgen har varit framme och lagt beslag på hela lådan med julgransljus!

– Jag måste helt enkelt klä akutgranen idag, säger han. Ingen annan har ju tid med sådant när det har kommit nya tekniska prylar.

Dock inte sagt att den här sjukhustomten på något sätt är teknikfientlig. Tvärtom visar han med stolthet en hemsida som han själv tillverkat – det är ju många tomtar som gör sådana i dessa dagar – där det frikostigt informeras om de tjänster som en modern sjukhustomte kan erbjuda.

– Återstår nu bara att få servern i ordning så att sidan blir tillgänglig utifrån, säger han. Till sådant räcker det inte ens att vara tomte ...

Av hemsidan och hans egen berättelse framgår det klart att det här stora huset knappast skulle stå kvar särskilt länge utan hans medverkan. Vem skulle putsa välgången, tända entusiasmen och laga alla önskemålen om inte han gjorde sin dagliga runda?

Däremot är han nog inte någon större stjärna på att hantera sin röda persondator. Det dröjer inte länge förrän allt har hakat upp sig. Markören står och blinkar dystert under en animerad julgran och han kan inte få den ur fläcken.

– Anmärkningsvärt! muttrar han missbelåtet och knackar på tangentbordet med ett visst eftertryck.

Under tiden tar jag försiktigt fram kameran.

– Det där är inte lönt, säger han när han ser vad jag håller på med. Jag blir alltid suddig på bild, det är något som ligger i släkten...

Kanske visste fotografen? Var det därför han vägrade följa med, eller tror han helt enkelt inte på tomten? Hur som helst knäpper jag några kort med och utan blickt medan jag försöker komma på något intelligent att fråga om.

– Vad gör egentligen en hustomte i vår moderna sjukvård? får jag till slut fram.

– Ja, säger han, många undrar det och jag vet att det till och med finns folk som inte tror på mig alls. Men jag fungerar närmast som ett slags vandrande skyddsnät. Det är jag som stänger dörrar som inte har blivit stängda, tar de prov som inte har blivit tagna, tömmer de bäcken som inte blivit tömda och tänker alla de tankar som inte blivit tänkta.

Det ringer gällt någonstans i hans rockficka. Han trevar en stund och får fram en röd mobiltelefon. Det är akuten som kallar och han rusar iväg.

Kvar i luften hänger några bra frågor. De får vänta till nästa jul.

Avdelningsföreståndaren